Írta: Örsi Zsolt
2015. október 25. vasárnap, 09:27 - Módosítás: 2015. október 30. péntek, 10:47

Adalékok Mándoky Kongur István kun-magyar turkológus (1944-1992) életéhez

Nemrégiben két érdekes levéltöredék érkezett be a karcagi múzeumba. A leveleket, mint Mándoky Kongur István által írott dokumentumokat hozták be bemutatásra, illetve dokumentálásra. A feldolgozás alatt azonban sajnos az derült ki, hogy az iratok nagyobb része Mándoky Kongur István testvérének és édesanyjának személyes, családi vonatkozásokat tartalmazó levelezése, ezért ezeket nem is archiváltuk. A hozzánk bekerült csomagocska azonban tartogatott három eredeti Mándoky Kongur Istvántól származó levelet, illetve töredéket. Ezekből bepillantást nyerhetünk, mind az 1960-as évek „ingyenes" egyetemista létébe, illetve megismerhetjük Mándoky Kongur István viszonyát a „létező szocializmushoz," de bepillanthatunk a kor tudósképző gyakorlatába is.

Az első teljes levél 1967. november 18-án kelt. Ebben megköszöni a karcagi birkapörköltet, amit postán küldtek el neki, majd egy kérést intéz hozzá: *„Most megint küldök Édesanyámnak eladásra árut. Egy pár darab órát, összesen 6-ot kellene eladni, á 120 Ft, a bolti ára 250 Ft, tehát azt hiszem hamar el lehet adni. Kellene is, hogy minél hamarabb tessék eladni. A barátaim csak á 100 Ft-ot kérnek a többi az Édesanyámé, ha többért is el tetszik tudni adni tessék egész nyugodtan, a 120-as árat csak azért írtam, mert így 30 Ft a miénk, mert csak 100 Ft kell adnia barátaimnak. Most voltak kint Németországban onnan hozták. (…) Mindenesetre nagyon óvatosan tessék árulni, egyszerre csak 1-2 db legyen Édesanyámnál, és ha esetleg megkérdeznék, hogy honnan van, tessék azt mondani, hogy a keresztfia most volt kint NDK-ban."*

A levélből kiderül, hogy rendszeresen árultak különböző helyekről származó zugárukat, ami a szocialista hiánygazdaság egyenes velejárója volt, már-már konspirációs alapokra helyezve a kereskedelmet. Ennek ekkor így kellett lennie.

A következő levél 1967. december 13-án kelt. Ebben már kitér tanulmányaira is: *„Sajnos nagyon sok a dolgom, még aludni is alig van időm. Megkaptam az újabb lexikonanyagot, megint 14 cikket kell írnom. Tegnap adtam be egy nagyobb tanulmányt a nyári dobrudzsai tatár gyűjtésemről. Sok munka volt vele. Viszont most írom a következő cikket, ugyancsak a nyári gyűjtéssel kapcsolatban, azon kívül írom a szakdolgozatot, tanítok az egyetemen, stb. Szóval rengeteg volt a dolgom és rengeteg mostanában is. (…) Én sajnos, karcagi lakos már nem leszek. Jelenleg különben is nagyon jó álláslehetőségek kínálkoznak, de ha nem így lenne is semmiképpen se megyek haza tanítani. Gyönyörű kilátásaim vannak, ezek a legújabb fejlemények, az hogy a tanszéken van lehetőség a bennmaradásra. Majd erről otthon."*

Ekkorra kiderül, hogy lehetősége adódott az egyetemen bent maradni, így szülővárosát, Karcagot végleg elhagyja. A diploma megszerzése után tanársegéd lesz az ELTE-en, majd 1970-től a Magyar Tudományos Akadémia foglalkoztatja. Ebben az évben védi meg egyetemi doktori értekezését is. Tehát a levélben megírt „gyönyörű kilátások" úgy tűnik teljesültek.

Hogy nem minden haladt úgy, ahogyan szerette volna, arról egy másik levélrészlet tanúskodik. Sajnos ennek az első lapja hiányzik, így nem tudni pontosan mikor keletkezett, de a szövegösszefüggésekből úgy tűnik 1968 tavaszán írta. Ebből még fényesebb kilátásokat tudunk meg, de itt már komoly akadályok merülnek fel ideológiai és emberi szempontokból is. A Mándoky családot minden eszközzel igyekeztek a kommunisták gazdaságilag és fizikálisan is tönkre tenni. A kuláklista miatt nem tanulhat tovább, szinte illegalitásban érettségizik és az egyetemre csak később iratkozhat be. A hatvanas évek erőszakos kolhozosítási programjában elszenvedett családi sérelmek tovább növelték benne az ellenállást. Nem állhatta az új rend urait. Sokat elmond az akkor regnáló honvédelmi minisztert lekicsinylően Czinege Lajkózza. Nyilván ő is tisztában volt Czinege elvtárs szellemi képességeivel, de azzal is mennyit árthat egy ilyen magasra kapaszkodott „mackány."

A diploma megszerzése után külföldre akart menni, az akkori Német Demokratikus Köztársaság valamelyik egyetemére. Ez a vágya azonban nem teljesült, nem tudni pontosan miért, talán valamelyik „jóakarója" megneszelte és elmeszelte.

„Az egyetem részéről maximális a támogatás, az Akadémia részéről szintén és német részről is. Mivel nem vagyok párttag, lesz egy kis ideológiai vizsga is, ahol megkérdezgetnek politikai állásfoglalásom, világnézetem felől. Tudom, hogy hogyan kell viselkednem, ne tessék félteni. Viszont kell tanulnom, hogy csakis okos dolgokat mondhassak a szocializmusról, kommunizmusról, stb. A vizsga kb. május végén lesz, tehát az államvizsga előtt, fel tudok rendesen készülni, már most elkezdem a tanulást. Még most se tessék beszélni senkinek erről, mert ha valaki megakadályozhatja, hogy kimenjek, az leginkább karcagi lehet, aki tudja milyen származású vagyok. És nem endednek ki akárkit, hiszen NDK a Nyugat közvetlen szomszédja, ott van a »vasfüggöny«. De Pesten rólam csak jót tudnak, hogy rendes, igaz kommunista hazafi vagyok, nem lenne jó, ha valami karcagi Czinege Lajkó féle az ellenkezőjét állítaná."

Megjelent: 2010. Adalékok Mándoky Kongur István kun-magyar turkológus (1944-1992) életéhez. Redemptio, A Jász és kun települések honismereti lapja. XVII. 1. 17.